

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 1129884/1

בבית הדין הרבני הגדול ירושלים

לפני כבוד הדיינים:

הרב יצחק אלמליח, הרב אליהו הישריק, הרב אברהם שינדלר

המערערת: פלונית (ע"י ב"כ טו"ר משה ליבוביץ וטו"ר יעקב קלמן)

נגד

המשיב: פלוני (ע"י ב"כ עו"ד מאיר סורקיס)

הנדון: אימתי יהיו 'תלונות שווא' ו'מרידה הדדית' עילות לגירושין ולהפסד הכתובה – מהות ודרכי בירור

פסק דין

פסק הדין מושא הערעור

הוגש לפנינו ערעור על פסק הדין של בית הדין האזורי בתל אביב שפסק ביום ד' בסיוון תשע"ז (29.5.17) בתביעת הגירושין של הבעל ובתביעת שלום הבית של האישה כדלהלן:

ובהתאם לאמור מחליט בית הדין כדלהלן:

א. יש לקבל את תביעת הגירושין של הבעל, והאישה חייבת לקבל גט במועד הראשון שיקבע בית הדין.

ב. האישה הפסידה את מזונותיה ומדורה מעת הגשת התלונה במשטרה ביום י' במרחשוון תשע"ז (11.11.2017), ומאותה העת יש להחשיב את הבעל כמנוע מלהשתמש בביתו.

ג. האישה הפסידה כתובה ותוספת.

ד. על המזכירות לפתוח לתיק סידור גט.

ה. בית הדין קובע מועד לסידור גט ליום כ"ד בסיוון תשע"ז (18.6.2017) [...]

חברי ההרכב הסכימו במסקנות פסק הדין אולם נחלקו בעילות לחיוב המערערת בגט ולפטור את המשיב מכתובה ומזונות אישה.

לדעת אחד מחברי ההרכב וכפי שנצטט מפסק הדין:

לאור המציאות הקשה המתוארת לעיל, במקרה שבו הוגשה תלונה והנילון הורחק, הרי שגם אם ייסגר התיק מחוסר ראיות, ודאי שאין לצפות מהנילון שיחזור לביתו עד להגשת התלונה הבאה, וזכותו לטעון שהמלינה שהגישה כנגדו תלונת שווא היא המונעת את חזרתו לבית ללא מזור.

[...] כאשר נטל ההוכחה במקרה זה יהיה מוטל על האישה בעת שהיא באה לתבוע את חיובי הבעל אליה [...]

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

מכל האמור עולה שאישה המגישה תלונה בגין אלימות ולא הוכח שהבעל הוא הגורם, הפסידה כתובה ומזונות [...]

[...] במקום שהאישה מאיימת בהגשת תלונה מחמת החיים המשותפים, שאז יש עקירת האישות והאישה מפסידה את כתובתה גם בלא התראה.

בנידון דידן, תיק האישום נסגר על ידי הפרקליטות בעילה של חוסר ראיות [...]

עולה מהאמור שהאישה חייבת להתגרש והפסידה מזונות אישה, מדור, כתובה ותוספת מעת הגשת התלונה במשטרה.

מכל מקום כתב אותו חבר הרכב בהתייחס לעילה הנוספת שכתב אב בית הדין – שיש לחייב בגט היות שהאישה עצמה אינה חפצה בשלום בית:

הגם שהאישה אמרה לבעלה לגרשה וביקשה להגיש תביעת גירושין – אין לחייבה בגירושין, וזאת כל זמן שחזרתה היא חזרה כנה, ולא נאמר שאישה המבקשת להתגרש איבדה את זכותה לשלום בית.

כלומר לדעתו, אין בנדון דידן עילה לחייב את האישה בגט משום שחפצה בעבר בגירושין.

אב בית הדין הצטרף למסקנת החיוב בגט ובהפסד כתובה בנימוק נוסף שציין וכפי שיובא להלן:

הוכח שהאישה רצתה בגירושין תחילה ואף החלה בהליכים משפטיים הצופים פני גירושין. האישה אף שלחה הודעות ומכתבים שמהם עולה שרצונה בגירושין. די בכך כדי לקבוע שהצדדים שבנדון דנן מוגדרים 'מורדים זה בזה' וחייבים להתגרש.

[...] נראה שתביעת שלום הבית של האישה הוגשה כדי להשיג הישגים בחלוקת הרכוש, שעה שרצונה האמיתי של האישה הוא בגירושין כפי שרצתה עוד בתחילה.

האמור, לדעתי, מהווה גם סיבה מספקת להפסד האישה את כתובתה.

הדיין השלישי הצטרף למסקנות, ולא נימק מאיזה טעם חייב את המערערת בגט ובהפסד כתובה.

טענות הצדדים

באי כוח המערערת טענו בפנינו בדיון בערעור וכפי שנכתב בפרוטוקול:

הוגשה תביעת גירושין שהושתתה על שלוש טענות:

1. שהאישה גם מעוניינת בגירושין; 2. שהיא מורדת; 3. שהיא עשתה מעשה כיעור [...]

הרב רפפורט התייחס לשלושת הטענות [...] הרב רפפורט דוחה את שתי הטענות ואז הוא אומר: בתאריך 11.11.2016 הוגשה תלונה במשטרה – וזה היה אחרי הגשת הסכומים – והתלונה נסגרה מחוסר ראיות [...] והרב רפפורט אומר: אם הייתה תלונה – אני לא יודע מה היה שם, אין לי ראיות, אבל משום מה – נטל ההוכחה מוטל על האישה. אבל האישה, מסכנה, אין לה כלים לתעד מה שהיה בבית [...] הרב פרימן מקבל את הטענה הראשונה שהיה פה רצון לגירושין, הוא נסמך על המכתב ואומר שסופו מעיד על תחילתו [...]

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

מדובר בצדדים שהם מכירים אחד את השני למעלה מעשרים שנה, ובסוף ההיריון השני, שהיה בסיכון גבוה והאישה הייתה צריכה הרבה תמיכה – באותו זמן – אחיו רצה לשפץ את הדירה שלו וביקש מהבעל, אחיו, שישפץ לו, ובלילה הוא לא היה בבית, ואמרו לאישה "זה ייקח חודש", והיא אמרה "אני לקראת סוף היריון, זה קשה לי, אבל אני אתן את כולי לבעלי". למרבה הצער השיפוץ הזה ערך חמישה וחצי חודשים, ואחרי זה האישה ילדה תינוקת עם בעיה ולא ישנה לא ביום ולא בלילה, ואז לא היה לה לא יום ולא לילה. הבעל לא נמצא בבית, ואחיו ואימו הרגישו שכאותו זמן מועט שהוא מסייע לאשתו בבית זה מפריע לשיפוץ, ואז התחילו מסכת הסתה וגררה ויכוחים בבית ותוך כדי הוויכוחים זה הגיע לאמוציות גבוהות מידי, והאישה הרגישה שזה יותר מדי ואז היא כתבה את אותו מכתב לבעל. וקודם כול – האישה לא פנתה לבית הדין, והיא כתבה באותו מכתב שכותבת לבעל (מצטט ממה שכתבה האישה) "יש לנו הרבה דברים מה לעבוד, ואם אנו רוצים להצליח לשקם צריך להתחיל לעבוד מאיזה מקום", היא כתבה: "אני אוהבת אותך", "שתהיה לי בריא" – וזה באותו מכתב שהזכירה את הגירושין והיא אישה שנמצאת אחרי לידה. האישה מנסה לזעזע אותו ומנסה להחזיר אותו והיא כתבה "אני אפנה לבית הדין", אבל בפועל האישה – עד היום – לא עשתה עם זה כלום.

ואחרי אותו מכתב חיו יחד ויצאו למסעדות.

לגבי אותה תלונה כאמור בנספח ב': אחיו שאצלו היה השיפוץ הוא עורך דין והוא שולח לבעל אימייל עם קישור לכתבה בעיתון – האישה חויבה להתגרש, תלונת הסרק במשטרה מהווה רצח אופי – ואומר לו: "בית הדין לא מסתכל עליך" – בית הדין נתנו לה מזונות אישה, והאישה לא גבתה את זה מפני שהיא לא רצתה לפגוע בו. ואז, אחרי שהוגשו סיכומים לפני פסק דין, הוא בא הביתה ומעורר פרובוקציות והאישה לא הגיבה, ואז התחיל לזרוק את הילדים, ואמרה: מה אני אעשה? ובלית ברירה היא ראתה שאין מנוס והגישה תלונה במשטרה.

בעניין מהות התלונה במשטרה אמרה המערערת בדיון:

הוא זרק את הבת שלי, הוא דחף אותי ושרט אותי וזרק לילד את המשחקים לפח, היה בבית מצב מזעזע ומצוקה ופחד אמיתי. שיהיה ברור: משטרה זה הדבר האחרון שרציתי שיבוא הביתה, העניין עם הילדים הביא אותי לפחד, אני לא בטוחה שהוא ידע מה שהוא עושה [...] אני רוצה אותנו בבית ויש לנו עוד חיים שלמים לעבור, אנו חיים חיים שלמים ביחד, וצר לי שמשפעים עליו לרעה, תמיד דאגתי לו. אחרי המכתב הזה קיימנו חיי אישות ויצאנו וחינו יחד והמשכנו לנהל חיי משפחה וזוגיות, אני לא אומרת, היה עליות ומורדות לשנינו, עברנו תקופה לא קלה אבל זה לא סיבה לפרק את הבית, אני אוהבת אותו [...]

בא כוח המערערת הוסיף:

עיקר פסק הדין מושתת על אותה תלונת שווא, וזה היה בשלב הסיכומים והיה מן הראוי שבית הדין יזמין את הצדדים וישמע אותם, לא היה דיון ולא הוכחות [...] אם קוראים את המכתבים שהוא כותב לה – "את אימא טובה ויפה ונקייה ומבשלת מצוינת", "את קיימת ואנו ביחד", "את הנשמה שלי", "אוהב אותך אהבה אמיתית", "את האישה של חיי" – המכתב הוא ממרץ 2015 כשנכנסה לאותו היריון בעייתי, זה צורף לסיכומים ועוד מכתבים [...]

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

יש הבדל גדול בין חוסר ראייה לחוסר אשמה. אגב, האישה שמחה שבסוף הוא יצא מזה מחוסר ראייה כי היא רצתה שרק יצילו את הילדים, יצילו אותו מעצמו.

בית הדין שאל: "באיזה תאריך הייתה התלונה? בא כוח המערערת השיב: "11.11.2016".

בא כוח המשיב ענה לטענות, נשאל והשיב, ובא כוח המערערת הגיב:

ב"כ המשיב: "לשקר אין רגליים": בבית המשפט טוענים דבר אחד ובבית הדין – דבר אחר, והיום באים עם סיפור חדש [...] התביעה שלה בבית המשפט למזונות הילדים, והיא כותבת שם שמתחילת הנישואין הבעל התגלה כחולה נפש וגם אביו אושפז כחולה נפש בבית החולים אברבנאל. (מצטט: "מצבו הנפשי של הנתבע עצמו התערער מאוד, והתובעת הפכה לשק החבטות שלו".

חודש אחרי הנישואין הם כבר הלכו ליועצת לנישואין. מדברים על התלונה במשטרה, אבל מי שהביא לבית הדין את החומר של התלונה במשטרה זה היא, היא ביקשה בבית המשפט צו הגנה והיא השתמשה בזה בבית הדין כדי למנוע ממנו לראות את הילדים ושיראה רק במרכז קשר.

הוא עובד כמתווך, ומשמעות התביעה שלה – שאם היו מרשיעים אותו היו לוקחים לו את הרישיון. בתחילה פנתה למשטרה, ונאסר עליו להיכנס לבית חמישה ימים, ואחר כך ביקשה בבית המשפט להאריך את הצו [...] היא צירפה את הפרוטוקול והתמליל מבית המשפט כדי להוכיח שאסור לבעל להיות לבד עם ילדיו רק במרכז קשר. העובדת הסוציאלית כותבת לבית הדין שהאישה לא מסכימה – "רק במרכז קשר" והיא [העובדת הסוציאלית] אומרת: "מה פתאום? לא מצאנו באב שום פגם" ושהחומר הועבר לפרקליטות ונבדק והוא יצא זכאי [...]

בית הדין: נאמר: "לא נמצאו ראיות מספיקות להעמיד לדין".

ב"כ המשיב: חצי שנה הוא היה צריך ללכת עם הילדים יחד עם מבוגר [...]

בית הדין: הם התמקדו בנושא התלונה במשטרה, אתה מסכים לעובדה שעניין התלונה במשטרה לא נדון בבית הדין?

ב"כ המשיב: הם הביאו את החלטת בית המשפט ואת כל החומר ואת התמליל, ובית הדין שואל אותה "מה יש עוד לדבר?"

[...] הפרקליטות זיכו אותו, המשטרה זיכתה אותו [...] מי שקורא את המכתב, ואני מפנה לנספח ב': יש מכתב ב-13.11.2015 שהיא הלכה לעו"ד קינן ב-25.11. ובנספח ג' יש את הבקשה לסיוע משפטי כדי לקבל לסעד משפטי, ושם כתבה שהיא מבקשת גירושין לפי סעיף 7 לבקשה, מזונות ומדור.

צירפנו את המכתב שהוא ענה לה למכתב שלה, הוא מאוד לא רצה להתגרש אבל היא הייתה עקבית, ולכן בית הדין אמר: אנו רואים את רצף המאורעות, ולא יכול להיות שהיא רוצה שלום בית, אישה שרוצה שלום בית רוצה שבעלה יראה את הילדים במרכז קשר?

בית הדין: אבל לאור מה שטוענת מה שהוא עשה, היא חוששת.

ב"כ המשיב: אבל לא יכולה לומר שהיא רוצה שלום בית, הרי היא בעצמה כותבת שיש לו בעיות נפשיות מתחילת הנישואין, וכתבה שכבר ארבע וחצי שנים אין להם זוגיות.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

[...] אני רוצה לדבר על עניין הכתובה, ורוצה לומר שזה מאוד משמעותי, כאשר אישה עושה מעשה כל כך נורא – הכתובה 360,000 שקל – זה לא רק העניין של רבנו ירוחם, זה גם חומר המעשה שהיא עשתה כי אם זה היה נכון והיה שמץ של אמת בתלונה, הוא לא היה יושב פה היום.

זה לא ייתכן לנצל את הטענה של שלום בית, שלום בית כל אחד יכול לטעון [...] בתחילה בית הדין שלח אותם לגישור והם הלכו לגב' שנהב, והיא 'פוצצה' את הגישור. ולמה? כי היא אמרה לה: "אם את רוצה שלום בית, תסגרי את התיק בבית המשפט למזונות", והיא ענתה שזה היא לא מוכנה לקבל. גם בית הדין שאל אותה: "לפי הטענות שלך איך אפשר לעשות שלום בית?" והיא אומרת: "אני מוכנה שלום בית רק אם יקבל טיפול" [...]

ב"כ המערערות: רוצה לענות, חברי הקריא מבקשה מתגובת האישה לבקשה להסדרי ראייה [...] אבל חברי לא הזכיר [...] מה שכתוב אחרי זה [...] היא לא רוצה להרחיק את האב מילדיו, ולפיכך נתנה את הסכמתה לפקידת סעד שזה יהיה פעמיים בשבוע אבל שיהיה בליווי, היא לא רוצה שהוא יהיה לבד עם הילדים אלא שקודם יעבור טיפול. הרי היא לא הכחישה שהיא פנתה למשטרה, היא אמרה שזה היה ברגע מאוד קשה, ומה שהביא אותה להתלונן כשהוא זרק את הילדה – בעקבות הסתת אחיו – הבינה שהיא צריכה להציל לא רק אותה ואת הילדה אלא צריך להציל אותו מעצמו [...] אף אחד לא הכחיש שהייתה סיטואציה קשה, טענו רק שבית הדין לא נדרש לעניין הזה, טענו שיש לנו הוכחות שאחר כך הם חיו יחד והיא סעדה אותו בבית החולים, ישנה איתו במיטה..."

עד כאן טענות ומענות הצדדים.

דיון והכרעה

עתה ניגש להכרעה.

החיוב בגירושין והפסד התלונה בשל תלונת האישה נגד בעלה, במשטרה, שהוגדרה 'תלונת שווא' ראשית נתייחס לעילה שעליה התבסס הדיין הרב רפפורט לחייב בגט ובהפסד כתובה משום שהאישה הגישה נגד בעלה תלונה למשטרה, תלונה שלא הוכחה, והסיק: "מכל האמור עולה שאישה המגישה תלונה בגין אלימות ולא הוכח שהבעל הוא הגורם, הפסידה כתובה ומזונות [...]" בנוגע לעילה זו יש שתי הערות:

א. הליך בירורה של טענה זו

אין חולק שעילה זו נולדה לאחר סיום הדיונים בתיק. כשבועיים לאחר הדיון האחרון.

הדיון האחרון התקיים בתביעת הגירושין ביום כ"ד בתשרי תשע"ו (27.10.2016).

רק ביום י' במרחשוון תשע"ז (11.11.16) הגישה האישה את אותה תלונה במשטרה נגד בעלה.

מאחר שכבוד הדיין נתן משקל מכריע ובלעדי לאותה תלונה. היה על הרכב בית הדין לקבוע דיון נוסף, להתכנס כדי לחקור את הצדדים, לברר את העובדות ולהזמין עדים, כדי שאפשר יהיה להגיע לחקר האמת – מה הייתה מהות אותה תלונה, האם אכן מדובר בתלונת שווא – ורק אחר כך להוציא פסק דין.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

מהחומר שבתיק עולה שבית הדין סמך ופסק לחייב בגט ולהפסיד כתובה ומזונות בגין עילה זו רק על פי התכתובות בתיק.

מצב זה אינו תקין, הרי לא יעלה על הדעת להוציא פסק דין לחייב בגט ולהפסיד כתובה ומזונות רק על פי תכתובות בין צדדים ללא קיום כל דיון בנושא. זה נוגד את ההלכה ונוגד את תקנות הדיון.

ב. לגופן של הטענה ושל ההכרעה בעניינה

האכן הייתה תלונת האישה על אלימות הבעל משוללת יסוד ועולה לכדי 'תלונת שווא'?

גם לגופו של עניין נראה לכאורה שהמסקנה העובדתית שמדובר ב'תלונת שווא' שגויה: בתסקיר לשכת הרווחה של עיריית רמת גן מיום כ"ה באייר תשע"ז (21.5.17) שהוגש לתיק בית הדין האזורי נכתב כי הילד התלונן בגן על אלימות אביו. וכך נכתב בתסקיר:

[...] סיפר לגננת, לחבריו בגן ולרופאה בקופת חולים כי אביו זרק אותו על המיטה, שהוא מפחד שאביו לא יחזור הביתה ושהאב מקלל את אימו במילים לא יפות. ניסיתי לבדוק עם [...] אם הוא חושש מהאב או כועס עליו ו[...] טען שלא מפחד ושרוצה להיות עם אביו.

כלומר ילד בגיל הגן מספר לכל הסובבים אותו שאביו מתנהג כלפיו באלימות ומקלל את אימו.

בנוסף לכך בפרוטוקול בית המשפט לענייני משפחה בתל אביב מיום י"ט במרחשוון תשע"ז (20.11.16) לאחר שנחשף בית המשפט לתמליל ההקלטה של האלימות ששררה בבית, אלימות שגררה את האם להגשת תלונה במשטרה (הבעל היה מצויד במכשיר ההקלטה), נאמר:

בית המשפט: למקרא התמליל של ההקלטה שהוגש על ידי המשיב עצמו עולה כי קיים בבית כאוס אשר מעמיד את הקטינים בסיכון, לרבות צעקות, הוצאת תסכולים, האשמות הדדיות, כאשר מהתמליל עולה כי המשיב עצמו צועק על המבקשת כגון:

טוב, יאללה, יאללה, צאי מפה, לא שואל אותך... זה הכול חוצפנית...
תעופי לי מהעיניים, תעופי לי מהעיניים, אל תפני אליי ואל תדברי
איתי...

וכהנה "פנינים" והכול לנגד עיניהם של הילדים הקטינים והבוכים.

מצב זה בו האב מסתובב דרך קבע עם מכשיר הקלטה אשר לכאורה גורם לו להתנהל בהתאם, בו האב מקלל את האם, פונה אליה באופן האמור לעיל לנגד עיני הקטינים, מחייב, לטעמי הפרדת מנויים והרגעת הרוחות לאלתר, וזאת למען רווחתם הרגשית של הקטינים.

הרושם שמתקבל אצלנו הוא שהבעל איננו חף מהתנהלות אלימה, ובוודאי אין כאן מצד האישה חששות מופרכים מהתנהלות הבעל והגשת 'תלונת שווא' למשטרה.

עילות סגירת תיקים פליליים ומשמעותן בבואנו לבחון אם התלונה הייתה 'תלונת שווא'

הדיין הגיע למסקנה שכל תלונה של אישה במשטרה שלא הבשילה במשטרה או בפרקליטות לכדי העמדה לדין, הרי היא בבחינת תלונת שווא.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

על פי בקשתנו נסרקו לתיק בית הדין הקריטריונים וההנחיות העדכניות של פרקליטות המדינה למשטרת ישראל לצורך העמדת חשוד למשפט, קריטריונים שנשלחו ליועץ המשפטי של הנהלת בתי הדין הרבניים, ונסרקו כאמור לתיק.

כך נכתב בהנחיות פרקליט המדינה:

12. מצא תובע כי אין בתיק ראיות מספיקות להעמדה לדין, עליו להכריע בדבר עילת הסגירה של התיק: "חוסר ראיות" או "העדר אשמה".

13. לצורך ההחלטה אודות עילת הסגירה, על התובע לבחון את מידת הסבירות שהחשוד ביצע את העבירה המיוחסת לו. ככל שהסיכוי שהחשוד ביצע את העבירה – כעולה מהראיות שנאספו בתיק – נמוך, הרי שעילת הסגירה הראויה הנה "העדר אשמה". ככל שהסיכוי שהחשוד ביצע את העבירה הנו גבוה יותר, יש לסגור את התיק בעילה של "חוסר ראיות".

ובהמשך (בסעיף 15) כתבו:

יודגש כי משמעותה של עילת הסגירה של "העדר אשמה" אינה כי החשוד בהכרח לא ביצע את העבירה, אלא שהסיכוי כי החשוד ביצע את העבירה הנו נמוך.

כלומר אף אם נסגר התיק בסעיף "העדר אשמה" יתכן שהחשוד ביצע את העבירה.

עוד נכתב בהנחיות – מבחן לקביעת עילת הסגירה לפי הראיות:

נניח שעוצמת הראיות בתיקים פליליים נעה בטווח שבין 0 (אין כל ראיה הקושרת את החשוד לביצוע העבירה) ל-10 (הראיות קושרות את הנאשם לעבירה באופן ודאי), כאשר דירוג של 5 מבטא סיכוי זהה שהחשוד ביצע את העבירה כמו הסיכוי שהוא לא ביצע את העבירה. על סקאלה זו, הרי שבתיק שבו עוצמת הראיות היא 2 ומטה, ייסגר התיק בעילה של העדר אשמה. ואילו בתיק שעוצמת הראיות בו מעל 2, ייסגר התיק בעילה של "חוסר ראיות".

בתיק שלפנינו כתב קצין המשטרה שהוחלט שלא להעמיד את הבעל לדין בנימוק של "העדר ראיות מספיקות".

על פי ההנחיות הנ"ל הרי שהוא הגיע למסקנה "שהסיכוי שהחשוד ביצע את העבירה הנו גבוה יותר", אלא שמכל מקום סבר שיש לסגור את התיק. ברור שאין לראות במסקנת המשטרה משום קביעה שמדובר בתלונת שווא של האישה. אדרבה הקצין סבר שקיים סיכוי "גבוה יותר" שהנאשם ביצע את העבירה ולא מדובר בתלונת שווא. בכל זאת כיוון שלא הייתה תשתית ראייתית מספקת להרשעה בדין החליט שלא להעמידו לדין.

נציין: מקרי האלימות בתוך המשפחה, בין בעל לאישה, נעשים מטבע הדברים במחשכים וללא עדים וראיות. וזאת משום שהתוקף חושש מהעמדה לדין.

במבחן ההיגיון והשכל הישר: כיצד תוכל האישה להוכיח שאכן בעלה הפעיל אלימות כלפיה?

אם נטיל עליה את חובת ההוכחה, ואם לא תוכיח, תחויב בגט ותפסיד כתובה הרי שתלקה כפליים: א. באלימות שחוותה מבעלה; ב. בחיוב בגט והפסד כתובה ומזונות. ולקתה מידת הדין.

בית הדין העביר את ההנחיות הנ"ל לתגובת באי כוח הצדדים.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בא כוח המשיב הגיב וטען שההנחיות נכנסו לתוקף ביום 1.1.18 – י"ד בטבת תשע"ח – ואינן תקפות למועד קודם. בנוסף טען שיש לחלק בין אלימות הודית של בני זוג האחד כלפי האחר שבה עוסקות ההנחיות, לבין אלימות כלפי הילדים שזו הייתה הטענה בתיק שלפנינו.

בא כוח המערערת טען שהמסמך המשטרתי מחזק את טענתו שלא מדובר בתלונת שווא של האישה, אלא: הבעל בא בעצת אחיו שהוא עורך דין כשהוא מצויד במכשיר הקלטה כדי ליצור פרובוקציה, להטיל מורא על האישה ולגרום לה איבוד עשתונות והגשת תלונות כדי ליצור מצג שווא על התנהגותה ולהפסיד את זכויותיה הנובעות מקשר הנישואין.

לדעתנו, ההפרדה המלאכותית שיצר בא כוח המשיב בין המועד של ההנחיות לבין מועד קודם וההפרדה שיש להפריד, לדעתו, בין אלימות כלפי ילדים לבין אלימות כלפי בן הזוג – אין להן כל תימוכין ממשיים.

המסמך של ההנחיות מבטא אמירה ברורה של הפרקליטות שניסוח של סגירת תיק מחוסר ראיות מספיקות, משמעו ב'תרגום' ל'עברית פשוטה' שיש ראיות לאלימות, אולם אין הן מספיקות לכדי הרשעה במשפט פלילי. ברור שמי שהגיש את התלונה לא הגיש 'תלונת שווא'.

תלונת שווא כעילה להפסד הכתובה

עוד עסק הדיין בעניין עילת הפסד הכתובה וכך כתב:

[...] מדברי הרמ"א (אבן העזר סימן קטו סעיף ד) שכתב: "אשה שגזמה לבעלה שרצונה להשכיר עליו עובד כוכבים להרגו אם יעשה לה דבר – מיקרי עוברת על דת" – ומשמע שדיבר על 'גיזום' בעלמא מצד האישה, אולם בתשובה במקורה משמע שהאישה דיברה בפועל עם הרוצח ולא איימה לשכור אותו בלבד.

בשו"ת נודע ביהודה (אבן העזר תניינא סימן פט) כתב:

ומה ששאל שהאיש טען שאשתו הוציאה עליו קול שמזנה עם זכרים במשכב זכור ומחמת זה טוען שהפסידה כתובתה, ושאל מעלתו: אם יתברר הדבר שהאשה אמרה זה – אם תצא בלא כתובה? ורצה לדמות זה למה שמובא בהגהות מיימוני פרק כ"ד מאישות: "אשה שהביאה ריק אחד רוצח לגזם לבעלה להורגו אם יעשה דבר לאשתו" וכן פסק רמ"א בסימן קט"ו סעיף ד' בהג"ה שהיא נקראת עוברת על דת:

הנה אין הנידון דומה כי שם הביאה רוצח לגזם להורגו, וכן רמ"א כתב שרוצחית לשכור כותים להורגו, אבל זו אף אם אמרה על בעלה שעובר עבירה זו לא אמרה שרצונה להביאו במשפט הערכאות על זה לגרום להורגו. הגע בעצמך: בדיניהם אם האיש יש לו אשה והוא מזנה עם אחרת אפילו פנויה – חייב מיתה. ואם כן, אשה שתוך המריבה אמרה לבעלה שהוא רועה זונות – נימא שאבדה כתובה ולא שבקת חיי להנשים?

ועוד אפילו לפי דמיונו: למה לא ראה סוף דברי ההגהות מיימוניות שם שצריכה התראה תחלה, ואם הבעל אומר שהתרה בה והיא מכחשת – חייב ליתן כתובה.

משמע לכאורה מדברי הנודע ביהודה שגם במקום שהאישה מאיימת להביא את הבעל בפני ערכאות ולהענישו שלא כדין, אינה אלא 'עוברת על דת' ולא מפסידה את כתובתה בלא התראה. ואם כן הוא הדין בנידון דידן.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ועל כך השיב:

אלא שנראה שכל דבריו נאמרו רק במקום שהמשך החיים המשותפים לא נעקרים מחמת האיום אלא האיום עומד בפני עצמו ללא קשר לחיים בצוותא, מה שאין כן במקום שהאישה מאיימת בהגשת תלונה מחמת החיים המשותפים, שאז יש עקירת האישות והאישה מפסידה את כתובתה גם בלא התראה.

עד כאן ציטוט מפסק הדין.

בעניין זה יש להעיר:

א. אין בפנייה למשטרה מתוך חשש לאלימות של בן או בת זוג משום "גיזום להורגו", וכפי שכתב הנודע ביהודה: "וכן רמ"א כתב שרוצית לשכור כותים להורגו, אבל זו – אף אם אמרה על בעלה שעובר עבירה זו לא אמרה שרוצונה להביאו כמשפט הערכאות על זה לגרום להורגו."

בימים אלו לא מדובר על "להורגו" ואם לא הייתה אלימות, גם לא יהיו ראיות מספיקות להעמדה לדין בגין אלימות. המשטרה מעמידה לדין רק כאשר יש בידיה ראיות מספיקות ואין בהגשת תלונה משום 'גיזום להורגו'.

משכך אין בכך עילה להפסד כתובה.

ב. מה שכתב הדיין בתשובתו "במקום שהאישה מאיימת בהגשת תלונה מחמת החיים המשותפים, שאז יש עקירת האישות" – אין אנו מקבלים קביעה זו. מניסיונו רב השנים, היו בעלים רבים שיצאו מהבית עקב תלונות על אלימות שהוגשו נגדם ולאחר מכן חזרו לשלום בית. בכל עיר ועיר ליד לשכת הרווחה ישנם מרכזים לחינוך למניעת אלימות במשפחה. מדובר בהפרזה ובקביעה שגויה שבכל מקרה של הגשת תלונה בגין אלימות – יש משום עקירת האישות. משכך אין זו סיבה להפסד כתובה.

'מורדים זה על זה'

אב בית הדין כתב נימוק אחר לחיוב בגט – "מורדים זה על זה". משכך גם קבע שהאישה מפסידה כתובה.

בעניין זה נעיר שתי הערות:

א. **בירור העובדות וניתוח הנחוצים לקביעה בדבר מרידה הדדית**

קודם למתן פסק הדין קיים בית הדין שני דיונים בלבד. אין בפרוטוקולים כל משמעות למרידה מצד האישה. בעניין איקיום יחסי אישות ובעניין היציאה מחדר השינה הגיבה האישה לשאלת בית הדין וכך אמרה לפרוטוקול ביום כ"ו באדר ב' תשע"ו (5.4.16) – להוראת בית הדין: "תתייחסי לטענות של בעלך."

בפעם האחרונה אני יזמתי את יחסי האישות. זה היה בחודש ינואר. הוא לא יוזם אני יוזמת את יחסי האישות. ביום שהוא הגיש את התביעה הוא אמר: "או שאני עוזב את חדר שינה או את." הוא זה שהוציא אותי מחדר השינה. הוא לא רוצה ללכת איתי ברחוב. הוא אומר לי: "תישאי בהוצאות."

האישה ביקשה פעם אחר פעם בדיונים אלו להפנותם לשלום בית.

כלומר יש בין הצדדים הכחשות של 'מילה מול מילה'.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

מעיון בתיק עולה שהצדדים אכן היו בעבר בייעוץ נישואין – מדובר על תחילת נישואיהם – לאחר מכן המשיכו בחיי הנישואין ואף נולדו להם שני ילדים.

ההלכה שקבע רבנו ירוחם והמובאת בדברי אב בית הדין האזורי היא הלכה מחודשת שלא מובאת בשולחן ערוך, ויש שחלקו עליה – עיין פד"ר (ח עמ' 324) שכתב הגרי"ש אלישיב זצ"ל לדייק משו"ת הרשב"א (חלק א סימן אלף רלה) דאף הוא לא סבירא ליה כרבנו ירוחם, וכן עיין בפד"ר (יג עמ' 269) דלפי התירוץ השני בתוספות (כתובות סד, א ד"ה "תבע לחלוץ") אין לחייב את הבעל בגט משום טענת עיגון בלבד כשאינו משועבד לה לחיובי אישות (משום שגם היא חפצה בגט) אלא אם כן באה מחמת טענה, ואילו לרבנו ירוחם די בטענת עיגון בלבד.

אולם למעשה פשטה הלכת רבנו ירוחם ובתי הדין נוהגים להתבסס עליה ופוסקים על פיה. אך מאידך גיסא אין להשתמש בה בקלות יתר. תנאי הסף העיקרי חייב להיות ברור שאכן הצדדים אינם רוצים זה בזה, דהיינו אך ורק כאשר ברור כשמש שיש מרידה הדדית. המקרה הנדון בתיק זה חסר תנאי סף זה. בתיק זה בשני הדיונים שהתקיימו בבית הדין האזורי אין הוכחה שהאישה אינה רוצה לחיות עם בעלה.

רבנו ירוחם כתב בשם רבו מפורשות: "כי נראה לו שאשה שאמרה 'לא בעינא ליה, יתן לי גט וכתובה', והוא אומר 'אנא נמי לא בעינא לך' [...]" כלומר כשני הצדדים אינם רוצים זה בזו ברור שנוצר מצב עיגון לשניהם וסיבת מניעת הגט נובע מנקמנות, על כן ניתן לדבריו אף לחייב ולכפות בעל בנתינת גט וכל שכן לחייב אישה בקבלת גט. אולם כאמור כאשר מדובר ברצון חד-צדדי להיפרד והצד שכנגד מוכן לקבל את הצד הרוצה בגירושין – אין זה נוגע לדינו של רבנו ירוחם, משום שהבעל אינו מעוגן כלל שהרי יכול לשוב לאשתו.

ואף יותר מזה כתבו בפד"ר (יג עמ' 274): כשהבעל גרם – גם אם בסופו של דבר האישה לא תסכים לקבלו ולמעשה שני הצדדים מעוגנים – לא יוכל הבעל לדרוש גט מאשתו מחמת עיגון. וזו לשונם שם:

כל זה אמור כשהאשה מעגנת אותו מרצונה. אבל כשהבעל גרם לכך – כעובדא דידן שכל השנים הוא סירב לחיות עמה וחי עם נשים אחרות, ולמרות התנהגותו רצתה האשה בכנות בשלום, ולא יכול היה לבוא בטענת עיגון מכיון שהאשה רצתה ודרשה לחיות עמו בשלום עד שלבסוף התנהגותו הנלוזה גרמה לכך שמבחינה נפשית אינה יכולה יותר להשלים עמו, ומה גם שהוא אינו מעוניין בכך – ודאי שלא יכול לבוא עכשיו ולדרוש גט מחמת עיגון שהוא גרם [...]

אב בית הדין בית הדין האזורי הסתמך בעיקר על מכתב ששלחה האישה לבעל בחודש נובמבר 2015 ושבו העלתה את עניין הגירושין. אולם המעיין היטב במכתב זה ימצא שכתבה גם:

יש לנו כמובן עוד הרבה דברים לעבוד עליהם בנישואין על מנת שיצליחו [...]
יש עוד הרבה דברים לעבוד עליהם אם אנחנו רוצים להצליח ולשקם את מה שנהרס [...]

כלומר: למרות הכתיבה על גירושין רמזה גם לאפשרויות שיקום. ודאי שאין פה מרידה ושנאה.

עוד הציגה בסיכומיה בבית הדין האזורי שלאחר מכתב זה שכתבה קיבלה מבעלה כמה מכתבי הערצה, חיבה וברכה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לפיכך, אין בתיק זה די הוכחות לקבוע שהאישה אינה חפצה בכעלה עוד ואין לפנינו מצב של 'מורדים זה על זה'. משכך, חסר מקרה זה את תנאי הסף היסודי שעליו נוסד פסק הדין של רבנו ירוחם.

ב. מרידה הדדית אינה סיבה להפסד כתובה אם הבעל הוא האשם אף במרידת אשתו בו נוסף עוד: גם לו היה מצב שבו בית הדין האזורי השתכנע שאכן ישנה מרידה שכזו, עדיין אין זו סיבה להפסיד את כתובתה כל זמן שלא הוכח שהאישה היא הגורמת והמתחלת של המרידה – שהרי לא יעלה על הדעת שהאישה תפסיד כתובתה אם הבעל הביא אותה למצב זה, שאם כן כל אחד שלא יהיה חפץ באשתו יציק לה, ימרר את חייה וימרוד בה עד אשר תמאס בו, לא תוכל לסבול להיות עוד במחיצתו, תרצה להתגרש ותפסיד את כתובתה – דבר זה הוא נגד השכל הישר. בתיק זה בוודאי לא הוכח שהאישה גרמה לכל המרידה הזו. אם בעלה הוביל אותה על ידי התנהגותו למצב זה של בדידות כאשר שהה בבית אחיו ומשפחתו, ונטע בליבה פחד וחששות מפניו – אין זו סיבה להפסידה כתובה.

מסקנות ופסק דין

לאור האמור כל האמור לעיל מוחלט:

א. בית הדין מקבל את ערעור האישה. בית הדין קובע שאין מקום לחייב את האישה בגט ואין האישה מפסידה את כתובתה, מדורה ומזונותיה.

ב. עם זאת על פי החומר שבתיק לא השתפרו היחסים בין הצדדים מאז הדיונים שהתקיימו בבית הדין האזורי ואולי אף החריפו. עולה מכך כי הסיכוי לשלום בית, גם אם לא נגוז ואולי עדיין קיים, מכל מקום אין הוא גדול.

המשך המצב הקיים שבו אין שלום בית ואין גירושין הוא מצב ללא תוחלת. על כן, בית הדין ממליץ לצדדים לראות נכוחה את המציאות ולבדוק את כל הדרכים לסיומו של מצב זה. עליהם לבחון את האפשרות לשיקום הנישואין או להגיע להסכמות לגירושין ולהתגרש, ויפה שעה אחת קודם.

ג. פסק הדין מותר בפרסום לאחר השמטת פרטים מזהים.

הרב אברהם שינדלר

מצטרפים לדברים.

הרב אליהו הישיריק

הרב יצחק אלמליח

נפסק כאמור.

ניתן ביום ז' בסיוון התשע"ח (21.5.2018).

הרב אברהם שינדלר

הרב אליהו הישיריק

הרב יצחק אלמליח

עותק זה עשוי להכיל שינויי ותיקוני עריכה